ACCENTE POETICE ÎN OPERA DESPRE NATURĂ A LUI MIHAIL SADOVEANU

Loredana IVAN
Colegiul Național"Dinicu Golescu"Cîmpulung

Abstract: *Sadoveanu first works of literature are related to poetry and his"inner disere to say something unusual about nature". (George Calinescu).*
Sadoveanu also creates entire poetry after starting to write poetical prose in which he inserts more or less valuable lines, of folk influence, cultivated verses or original ones. However his poetical concern remains very constant all along his activity as a man of letters.
George Calinescu statement that"after he wrote his first poems. Sadoveanu proved himself a constant and remarkable poet, a creator of lyrical views and poetic voices", finds a complete image only in his maturity work.
Key words*: folk influence, poetic prose, language expresivity*

Primele manifestări artistice ale lui Sadoveanu în sfera literaturii se leagă de poezie şi de „năzuința intimă de a spune ceva neobişnuit despre natură"1. Preocupările poetice au rămas însă o constantă a întregii sale activităti literare, desi formele de manifestare ale poeticului au fost diferite:versul şi proza. Notiunea de poetic fundamentată cu semnificația ei estetică complexă de către romantici(a căuta implicatiile romantice ca permanente ale poeticului, în opera sadoveniana, nu înseamnă deci a demonstra apartenența autorului la curent)defineşte un sector al trăirilor interioare pe care limbajul le poate exprima diferit în funcție de raporturile care se stabilesc între trăsăturile celor două planuri ale sale:fonic si semantic. 2Nivelul semnificatiei conține totdeauna, obligatoriu pentru condiția poeziei substanța poeticului, însă nivelul sonor nu potriveşte acestei substanțe, întotdeauna, regulile sau pseudo-regulile prozodice, dând naştere situației de compromis a prozei poetice. Celelalte situații posibile sunt proza versificată(-fonic, -semantic), poezia integrală(-fonic şi semantic)şi proza integrală(fonic şi semantic). Semnele notează absența sau prezența trăsăturilor poetice. Poezie integrală a creat Sadoveanu şi după ce a început să scrie proză poetică în cadrul căreia a intercalat versuri mai mult sau mai puțin valoroase, de influență populară, cultă sau originale, astfel încât calificarea lui George Călinescu, aceea că"Mihail Sadoveanu, după întâii paşi în versuri s-a relevat un statornic şi considerabil poet, creator de priveliști lirice şi al unui grai poetic"1işi găseşte o ilustrație deplină abia în creația de maturitate. Fiindcă luată în ansamblu, şi spre începuturi mai ales, creația în versuri se „evidențiază"prin multe însuşiri prozaice care o îndepărtează de sfera esteticului. Paradoxal, însuşirile prozaice au lipsit tocmai acolo unde trebuia să existe, astfel că de acelasi tratament s-au bucurat şi incercările dintr-o perioadă mai târzie în direcția prozei integrale, a romanelor obiective. "3.

Situația de compromis, adică transferul sensibilității poetice în domeniul prozei a păstrat conştiința permanenței orfice:"sunt dacă vrei poet, obişnuit am rămas la această îndeletnicire"4. şi totodată i-a adus consacrarea, valoarea estetică a prozei datorându-se în cea mai mare parte calitaților poetice pe care le întrupează. Renunțarea la expresie desi nu este totală, limbajul prozei distingându-se el însuşi prin modulații şi cadențe de vers este o dovadă a trăiniciei elementelor de conținut.

Sadoveanu intra in literatură cu sentimentul mărturisit al istoriei, cu presimțirea în consecințele ei a succesiunii temporale, căreia iî aparțineau fenomenele din jur şi cele

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

din interior, fiind supuse toate legii celor trecătoare. Aplecarea deosebită fată de istorie, ”primul obiect de predilecție” se făcea prin intermediul memoriei, ”totdeauna tovarăş fidel”şi se datora instinctului de primitiv, denumire-aceasta din urmă-ce exclude existența unei alte determinări care să poată fi explicată în termenii artei.

În studiul său „Poezia”Croce găseste pe plan artistic mai multe echivalențe acestui sentiment. ”Dacă în sentimentul de care poetul se pătrunde este cuprinsă istoria şi freamătă alături de gândire poezia secolelor ce se transmite şi se transfigurează în noua expresie”, artistul”e solicitat deopotrivă de impulsul de a crea original şi de necesitatea de a se armoniza cu glasul poeziei ce a răsunat înaintea lui”. Conştiința trezită îi dictează (precum muzele lui E. Lovinescu)imperative categorice:”Fii ti însuți, fii credincios naturii;Urmează marile modele!”.

„Armonizarea cu poezia dinainte are un aspect pozitiv şi unul negativ. Negativ întrucât receptează nişte influențe pe care în general nu le dapăşeşte(şi acest lucru l-a făcut Sadoveanu în majoritatea poeziei sale versificate de natură eterogenă, dar mai ales Eminescu si Alecsandri, prin intermedii epigonice);pozitiv, intrucât sesizează şi urmează direcția tradiției literare în contextul sensibilității timpului. Modele i-au fost Marele creator anonim al „Mioriței”, al creației populare valoroase în genere, Neculce şi Creangă, scriitori cu multe implicații populare în opera lor, care i-au scris cele dintâi şi cele de pe urmă cărți de căpătâi.

Timpul inițierii lui Sadoveanu în tainele naturii a fost copilăria, ”liberă şi nesupusă niciunui frâu”, iar lipsa niciunui ritual era o ipostaziere a acestei libertăți absolute, la periferia societății, unde se afla”ca simplu țigan ori derbedeu”. ”Mă lăsam dus deocamdată –spune-de instinctul meu de primitiv”care a generat integrarea în natură specifică primitivului. În natură căuta ceea ce-l uimea şi pe primitiv-tainele existenței, dar îl interesează deopotrivă vălul de frumusețe sub care erau ascunse. De aceea „inițierea mea s-a făcut prin poezie şi instinct cum arăt aici”.

Excursia în mijlocul naturii a facut-o Sadoveanu ca vânător sau pescar, îndeletniciri de care se leagă începuturile umanității. Ele satisfăceau în primul rând sentimentul istoriei, datorită primitivismului lor l-au apropiat de universul sufletelor simple care le practicau, au dezvoltat in sfârşit simțurile văzului şi auzului, fundamentale în receptarea frumosului natural. ”Instinctul vieții neguroase de la începutul anilor , când fiii pământului descopereau arme de apărare şi de atac, căpcăni şi adăposturi, trăia ascuns în mine şi în mulți. Pasiunea vânatului şi a pescuitului ne vine de departe şi de demult, aşa de departe şi de demult, încât cugetând simt un fior aspru. Vine dintr-o epocă obscură când tot ce au astăzi oamenii era numai o intenție în ochii şi mintea şi în brațul primilor luptători”. ”Adeseori pescarul de astăzi se află în situația celor dintâi pescari de odinioară”. Identitatea psihică era însă în concordanță cu cerințele unui alt timp, ale timpului prezent, de aceea „vânatul nu înseamnă astăzi la noi ca la primitivi prigoană şi distrugere;vânătoarea omului de astăzi se poate asocia cu alte sentimente care îi dau frumuseți şi noblețe”. În aceste condiții vânatoarea şi pescuitul au făcut ele insele trecerea spre universul artei, datorită plăcerilor diverse de domeniul jocului, vecine cu emoțiile estetice, pe care le provocau:”Plăcere ca a noastră, a vânătorilor şi a pescarilor n-o pot avea alti muritori, pescuitul e o plăcută îndeletnicire chiar când nu prinzi nimic, e o petrecere cum ar fi un cântec, ori o poezie de V. Alecsandri”.

Aşadar pe lângă educația morală pe care o realizează cele două îndeletniciri în sensul antic(inițiat în lumea romană de Cato cel Bătrân)deoarece”această şcoală a răbdării poate forma un om”. ”Expedițiile vânătoreşti provocaseră în parte această atitudine nouă de uimire în fața fenomenelor vieții, de atenție față de ceea ce e o minune

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

necontenit schimbătoare. Atitudinea nouă cerea şi o formă deosebită de exprimare:Astfel m-am îndemnat a divaga în versuri. Întâi a fost vânatul şi pe urmă a venit literatura. Nu este însă un raport mecanic de anterioritate ci o condiționare internă omului poetic realizându-se simultan cu vânătoarea. Răspunzând lui Ibrăileanu, în studiul său"Țara de dincolo de negură"întrebat de unde scoate atâtea peisaje, Sadoveanu spune:"Le scoteam dintr-un rezervoriu umplut cu nemiluita ani şi ani în toată copilăria acum atât de depărtată în periada secundară a pământului. Poezia de care eram înconjurat, pe care o respiram în orice clipă încă nu se vădea, ci se stratifica încet încet în ființa mea cu semințele ei". 4.

Din momentul în care acumulatoarele interioare se umpluseră cu substanță poetică şi impulsul spre descărcarea lor în opere de artă se produsese, în evoluția interioară a scriitorului începea o nouă fază. Este faza cunoaşterii prin recreere a frumosului, propulsată de țelul mărturisit că"mi-i dat în timpul meu să realizez treptele umanității". Frumosul inițial de la care a plecat a rămas ulterior o sursă nesecată de putere creatoare:"Când eram trudit de lupta cu uriaşii scrisului, evadam spre natură, maica noastră generoasă, căreia iî ceream puteri proaspete „.

Sadoveanu valorifică frumosul estetic, realizează deci o cunoaştere estetică obiectivată prin creația de frumos artistic supus el însuşi receptării.

În primul rând există poezia certitudinii senzoriale, a materiei care cade nemijlocit sub simțuri, o poezie a lui –acesta-ipostaziat –aici- şi –acum-Fiind intr-o continuă mişcare şi transformare, materia invadează simțurile, printr-un flux din ce în ce mai abundent, de aceea crează impresia contrarie că nu ea invadează simțurile ci organismul însuşi, posesorul simțurilor invadează materia. Invazia se produce printr-o concepere naivă, aidoma simulacrelor lui Lucrețiu. Descoperirea substanței, a naturii, la Lucrețiu se face din nevoia de argument, desi dincolo de principiul meditativ lumea există ea insăşi. Invizibili atomii au luat locul homeomeriilor antice. Ei se găsesc în continuă mişcare datorită forței propulsatoare a vidului. Sticla e penetrabilă vederii datorită dispunerii recte a spatiilor vidate;multe lucruri sunt penetrabile de altele datorită vidului. Sunt în continuă mişcare, în continuu amestec, acesta fiind principiul etern al fiintării şi desființării corpurilor. Atomii vii sunt şi ei în excursie permanentă între anima şi animus. Dar omul nu este amestecat lucrurilor, el are limitele sale de care trece doar prin intermediul simțurilor. Deşi repeziciunea vederii se calculează în funcție de oglindă, de pe suprafața corpurilor se desprind văluri fine de atomi care o invadează. Lumea este deci o proiecție a unui atom uriaş care acționează pe două lungimi de undă, omul fructificându-le pe amândouă. La Sadoveanu comunicarea imaterială, în măsura în care lumina insăşi e sau nu imaterială, se face după legile percepției, importanța simțurilor în surprinderea frumosului fiind covârşitoare. Corespunde asta cu o definiție a frumosului care este"tot ce place prin intermediul senzațiilor de văz şi de auz"(Gheorghe Aghiței „Frumosul şi valoarea estetică")Esența acestor simțuri are semnificația unei transcendențe în funcție de care este conceput în întregime travaliul artistic:"După moartea mamei…dintr-odată mi s-au deschis ochii şi mi s-au ascuțit urechile. Viața ei distrusă trebuia sa o răscumpăr eu. În ceea ce spun aici , e mai puțin sentimentalism decât s-ar crede. Nu-mi dăduse ea oare privirea, auzul şi zâmbetul păstorilor din veac?…Zi cu Zi , clipă cu clipă, a pătruns în ființa mea în aparență insensibilă, prin ochi, prin auz, prin miros, în forme infinite, jocul vieții înnoit prin moarte, imens etajat şi inexplicabil amestecat în cicluri în care timpul nostru omenesc e indiferent…Nu mă gândesc la nimic, dar stiu că intră în mine nesimțit tot ce sună şi tot ce se vede, ca soarele care lucrează în mâzga pământului şi în apă". Ar mai trebui amintit faptul că în „Anii de ucenicie"se găseşte un capitol intitulat"Ochii şi urechile".

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

De aceea opera lui este mai întâi o estensie a senzorialului, creaţia preponderent imagistică fiind prima treaptă în evoluţia sa interioară. La Sadoveanu poezia concretului senzorial epuizează virtuţiile simţurilor. Irigaţiile spectrului cromatic proiectează un univers edenic, în care arta e a îmbinărilor. Auzul prinde de la foşnirile delicate ale frunzişului toată gama, mai mult sau mai puţin muzicală a sunetelor, până la modulaţiile îndepărtate ale ecoului. Ansamblul de forme , de culori, de lumini, de sunete, de contururi nu formează însă un haos. Învăluindu-le în aburul dulce al poeziei, le armonizează totodată în peisaje, cu minuţiozitatea unui naturalist . Datorită invaziei abundente a senzaţiilor Sadoveanu a dobândit virtuţiile gândirii concrete, realizând la acest nivel ceea ce Hartman numeşte"Întoarcerea la primitivitate"Procesul este destul de complicat. La un moment dat, din cauza abundenţei , receptorul nu mai vrea să primească senzaţii şi se deplasează el însuşi la izvorul lor pe calea transpunerii simpatetice. Sintagma este împrumutată din estetică deoarece faţă de frumosul natural peisagistul însuşi are atitudinea unui estetic. Empatia sau simpatia este metoda confundării cu exteriorul şi a valorificării lui pe baza impresiilor care rezultă din confuzie. Probabil , cea mai completă definiţie a dat-o Vicktor Basch . După el simpatia estetică înseamnă a se confunda în obiectele exterioare, a se proiecta, a se infuza în ele;a interpreta eurile altora după propriul nostru eu, a trăi mişcările lor, gesturile lor, sentimentele şi gândurile lor, a anima, a personifica obiectele lipsite de personalitate, …a ne împrumuta ceea ce nu suntem noi, cu o asemenea fervoare, încât în timpul contemplării estetice să nu mai avem conştiinţa împrumutului nostru, a darului nostru, şi să credem că am devenit cu adevărat-linie, ritm, sunet, vânt, rocă si pârâu". Rezultatele transpunerii simpatetice sunt, cum spune definiţia, în funcţie de obiectul cunoaşterii:natura , omul, creaţia artistică. Sadoveanu le-a cunoscut pe toate. evident fără implicaţii savante, de aceea la el se cere sesizată legătura între semnificaţia sintagmei"simpatie-estetică"cu a noţiunii de circulaţie mai largă"simpatie"fără să însemne asta o vulgarizare. Maxime celebre spun că pentru a exista sym-patie, trebuie să existe mai întâi suferinţă. Esteticienii nu ţin seama de acest adevăr cuprins în sensul etimologic al cuvântului, deşi crearea unei opere implică aproape întotdeauna „labor"(sbucium şi chin).

La Sadoveanu există suferinţa ca un cadru general pentru care se desfăsoară cunoaşterea. Natura şi omul suferă mutilările civilizaţiei, omul suferă exploatarea altui om, şi-şi găseşte refugiul în natură, concretizare a „spiritului pandur" despre care vorbea Ralea. În acest sens întreaga operă peisagistică a lui Sadoveanu e o conservare a frumosului natural, o demonstrare a valorilor ei în opoziţie cu haosul maşinist , după cum întreaga operă este o pledoarie împotriva exploatării. Într-adevărsunt mai mult decât numeroase împinse până la obsesie, condamnările directe ale civilizaţiei care distrug mediul înconjurător , distrugându. i poezia.

Impunând conservarea frumosului natural înseamnă că scriitorul avea şi motive. La modul general, natura este pentru el realizarea concretă a timpului şi a spaţiului existenţei umane. În funcţie de mediu, de particularităţile lui s-au format conştiinţele oamenilor cu însuşirile etnice respective. Timpul naturii este eternitatea, de aceea nu s-a modificat în ipostaza ei minerală şi vegetală de la începuturile umanităţii, servind drept martori şi vorbind acelora care ştiu s-o asculte. Ea conservă fondul etnic primitiv al neamului, rămas şi el constant, ca fiind naturalul din om. "Primitivism"înseamnă de aceea existenţa formelor oricât de evoluate ale civilizaţiei în funcţie de antecedentele lor istorice, nepunerea lor în contrast sub influenţa civilizaţiei altor popoare, cu altă istorie, lipsa înstrăinării şi nu neapărat un psihologism naiv:"În părţile acelea ale Apusului s-a prăpădit rânduiala lui Dumnezeu odată cu peisajul primitiv. Înţelegeam nevoia intrării

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

acestui neam în curentul de europenizare şi în acelaşi timp mă biruia părerea de rău că i s-ar prăpădi în asemenea prefacere toată originalitatea. M-am întrebat încă de atunci cum ar fi cu putința să fie câştigat pentru lumea nouă".

În contextul acestor atitudini numai după ce se forțează să înlăture suferințele, Sadoveanu realizează ceea ce esteticienii numesc transpunere simpatetică. Termenii folosiți în descrierea fenomenului sunt mai nuanțați şi reuşesc să sugereze mai bine esența fenomenului:"M-a interesat întotdeauna orice peisaj în orice împrejurare şi în orice clipă a vieții. fără să mă obosească, fără să mă plictisească;M-a interesat nu cu voința mea, ci numai printr-un fenomen de participare, osmoză şi simbioză. Mă încorporez lucrurilor şi vieții, am simțire că totul trăieşte în felul său particular:brazdă, stâncă, ferigă, tufiş de zmeură. arbore, şi tot ce pare nemişcător. Faptul de a avea o asemenea cunoaştere mă face să iau parte la viața tainică a stâncii, arborelui, smeurei şi ferigii. Cu atât mai vârtos , alianța aceasta a vieții nenumărate se manifestă între mine şi sălbăticiuni, zburătoare, gâze şi fiare…Gârlele capriţioase, dumbrăvile de plopi, sălcii şi arini, câmpia grea de lumină, până la pâcle vânătă a munților, toate le port încă în mine, intrate pentru totdeauna în ființa mea ca un filtru al vieții nemuritoare din care încă mă împărtăşesc". 1. pag. 26.

Problema pe care şi-o pune în urma acestui proces îl duce pe Sadoveanu pe drumul filozofilor care analizau raportul dintre spirit şi corp, dintre spirit şi celelalte corpuri, raportul corpurilor între ele.

„Toate ale naturii sunt armonic legate"spune Sadoveanu (Revista"Carpați"Capra Neagră). Această viziune este o trăsătură a poeziei după Croce deoarece poezia"leagă particularul de universal, primeşte în ea deopotrivă durerea şi plăcerea înălțând mai presus de ciocnirea părților viziunea părților în întreg, mai presus de conflict armonia, mai presus de îngustimea finitului întinderile infinitului. Această pecete de universalitate şi de totalitate este caracteristica ei, iar acolo unde par să existe totuşi imagini, dar acest caracter este slab sau lipseşte, se spune că lipseşte plenitudinea imaginii, imaginația supremă, fantezia creatoare, poezia din adânc"(Estetica, pag. 30).

Problema țărănimii este analizată amănunțit de Sadoveanu în opere cu destinație precisă, în operele despre natură, ea este prezentă mai ales în ipostaza meditativă, rezolvarea fiind o întoarcere şi o revenire în timp. Mai presus de asta însă oamenii sunt nişte înțelepți de tipul lui Nastratin Hogea de exemplu din „Ostrovul Lupilor", înțelepciunea lor încadrându-se în sfera mai alrgă a spiritualității orientale. În raportulrile dintre ei , în gesturi desfăşoară un ceremonial care înainte de a fi bizantin poartă semnele aurtohtonității. Politețea cum îi zice Tudor Vianu(în „Înțelepciune şi politețe)nu este concepută de aceea ca un semn de inferioritate, ea este un mod de a gândi labirintic, dezarmând cu meandrele lui pe interlocutor şi obligându-l sî vină cu sufletul deschis la întâlnire. Pe lângă astronomie , au înțelepciunea naivă , dar profundă a sufletelor simple ce unii care prefăcând pe aceste locuri experiența înaintaşilor au participat la plămădirea proverbelor. Apropiindu-se de ei deci Sadoveanu s-a apropiat în acelaşi timp şi de poezia populară. Alfonse Carre îl interesează ca tehnologie cinegetică, Turgheniev cel din „Istorisirile unui vânător"ca literatură de aceeaşi factură, Fabre cu preocupările lui biologice învăluite în poezie. Față de operele acestor autori însă ca şi față de multe alte opere nu a adoptat transpunerea simpatetică aşa cum a făcut cu literatura populară a năcăjiților şi obidiților, precum şi cu cea cultă de factură populară(Neculce, Creangă).

Caracterul acesta privilegiat al creației populare explică spre exemplu"Baltagul" şi infuzia rustică generală din majoritatea operei. Înțelepciunea autohtonilor, felul lor de a gândi şi de a se înscrie în circuitul existenței, deşi au coordonatele generale ale

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

Orientului realizează un univers de valori specific creând prin umanitate însuşirea esenţială a oricărei poezii cum zice Croce. De aceea Sadoveanu a considerat poporul părintele său literar, iar creaţia populară „Un izvor de apă vie de la care vin şi se adapă toţi cei care cântă şi se simt ai acestui pământ".

„Sadoveanu trece , cu drept cuvânt, ca cel mai de seamă poet descriptiv al literaturii noastre. Natura văzută i se prezintă lui Sadoveanu numai în aspecte de lumină difuză, în culori fantomatice, în arătări de pâcle şi neguri, cuvinte foarte des întrebuinţate şi acestea, în schimb universul lui sonor prezintă o mare diferenţiere a senzaţiilor. Murmurul, freamătul, susurarea, gâlgâitul apei, ciuruirile îndepărtate de unde, foşnetul zăvoiului, ecourile prelungite, vuietul slab al unei vijelii îndepărtate, apoi fierberea ei sunt notaţii pentru care exemplele s-ar putea aduna cu sutele"5.

În evoluţia interioară a poetului se disting trei etape în funcţie de atitudinea pe care o adoptă faţă de natură şi de dominantele care însoţesc fiecare certitudine:certitudinea senzorială, aflată sub imperiul imaginilor complete;depărtarea în spaţiu şi timp prin intermediul meditaţiei de tip negativ;depăşirea raţiunii prin umor. Evident ele se găsesc simultan, dar dominante sunt în această succesiune. Etapa din urmă, valabilă pentru opera de ansamblu, se întâlneşte îm opera despre natură mai ales în naraţiuni şi de aceea ea are un statut poetic mai sărac, Sadoveanu neputând din cauza conţinutului afectiv cu care însoţeşte peisajul să realizeze ca Hogaş contrastul comic la nivelul lui.

Faţă de poezia certitudinii aul reacţionează pozitiv într-un adevărat"joc de-a vacanţa", adevărat"carpe diem"în maiera preluată de Lucreţiu de la Epicur. Extazul, voluptatea, euforia sunt trăite de eul prea plin de lucruri, sigur de existenţa lui, aici şi acum prin ele.

Poezia depărtărilor în spaţiu şi timp realizează distanţarea de la imaginea concretă la meditaţia căreia îi revine spre rezolvare întreaga povară a existenţei. Amintirile care cheamă îm trecut reînvie parcă lumea celor dispăruţi şi deşi echilibrul se realizează până la urmă, rămâne ecoul unui trist „memento mori". Detaşarea prin umor se face în urma echilibrului ca reîntoarcere la universul certitudinii senzoriale.

Trăsăturile de formă în strânsă legătură cu cele de conţinut, alcătuiesc împreună ceea ce se poate numi caracterul popular al artei sadoveniene. Printre alte implicaţii pe care le presupune acesta, locul dominant îl ocupă însuşirile operei , derivând din influenţa directă a folclorului. Modalitatea generală de expresie, structurarea internă a conţinitului, cât şi elemente de conţinut sunt luate din creaţia populară cu care Sadoveanu a fost în raport de simpatie estetică:"În chip instinctiv deci am căutat expresiunea ariginală şi giuvaerul literar în poezia populară. Toată atmosfera baladei ne îndeamnă să pătrundem cu altă înţelegere în ceea ce se numeşte psihologia populară. Primiticii acelştia au ceva nobil şi distinct, numai al lor, deci numai al nostru. Lirismul acesta epos, , adică acestă contradicţie imposibilă şi confuziune a genurilor îşi are semnificaţia ei pentru cel ce caută specificul, nota originală a literaturii noastre culte. Lirismul obiectiv sau „materialismul liric"cum zice Eugen Lovinescu este o trăsătură specifică a creaţiei sadoveniene, în aceasta constând esenţa prozei poetice, fiindcă lirismul este nota dominantă a poeziei , iar epicul a prozei.

În ceea ce priveşte conţinutul trebuie legat în primul rând de statutul afectiv al percepţiei, care oferă condiţia esenţială a îmtoarcerii spre un mod de cunoaştere primitiv (percepţiile începutului sunt considerate aproape exclusiv afective)compensând lipsa finalităţii, a interesului imediat.

Sadoveanu si-a mărturisit de nenumărate ori sentimentalismul său explicându-l ca pe un mod de cunoaştere de care ceilalţi oameni sunt lipsiţi:"Cunosc zâmbetul unora

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

dintre contemporanii mei față de acest sentimentalism. Aceşti oameni care afectează o superioritate intelectuală se simt desfăcuți de povara trecutului şi a morților. În realitaten-au ochi pentru tot ce ne înconjoară şi urechi pentru tot ce vine din veacuri. Fiecare neam se dezvoltă cu un destin propriu şi cuprinde în el viața atentă a generațiilor căzute. De aceea unii zâmbim şi plângem intrând în armonia fatală a rasei şi a pământului. Alții se cred superiori fiindcă n-au rădăcinile noastre vii".

Caracterul popular implică însă şi limite. În"Mărturisiri „ Sadoveanu arată că scriind pentru popor şi trăind în această atmosferă s-a simțit îndemnat să plăsmuiască lucruri cu un conținut accesibil. De aceea a cultivat teme de factură tradițională din sfera eposului, modalitătile de tratare a lor fiind cum a rătat Tudor Vianu opuse, şi anume de factură lirică. Sadoveanu trebuie considerat astfel la hotarul dintre tradiție şi inovație, nu ca o separare a lor ci ca sinteză. Analizând trăsăturile moderniste Tudor Vianu în studiul"Patru decenii de la publicarea primei opere a domnului Mihail Sadoveanu"scoate în evidență impresionismul ca modalitate generală de realizare a liricului . A prefera impresiile mobile şi a le pune în locul imaginilor statornice ale lucrurilor, înseamnă a le supune pe acestea din urmă unei structurări interioare pentru a le elebora intr-o viziune fragmentară şi instantanee, alta decât ordinea lor obisnuită.

Camil Petrescu vorbea despre necesitatea literaturii de a ține pasul cu evoluția generală a epocii, cu descoperirile moderne ale ştiinței şi filosofiei, şi de obligația de a se despărți de postura creatorilor omniscienți, epuizată datorită solicitării ei îndelungate. În opoziție cu aceste forme tradiționaşe Sadoveanu introduce tehnica monologului interior, aducând segmentele naturii în fluviul conştiinței, perspectiva subiectivă şi momentană a impresiei, ceea ce înseamnă o nouă formulă literară de tip impresionist. "Se va spune-zice Tudor Vianu în studiul citat-că toate acestea sunt mai degrabă precedee poetice decât narative". Considerarea poeziei sadoveniene prin prismă impresionistă duce cu gândul la căutările picturii în acest sector de modalitățile de realizare a cadrajului:"Depărtare, apropiere şi panoramic, acesta din urmă corespunzând aşteptării şi liniştii, deci cufundării în sine. Aburul de părtării la Pissaro este constituit din reflexele prelungite ale razelor solare, nemijlocirea lui Monet, forțează ochiul până la amorteală, liniştile lui Whistler aduc fiorii transcendenței. Sunt trăsături şi ale lui Sadoveanu legate în ultimă instanță de funcția picturală pe care o îndeplineşte cuvântul. Ochiul şi urechea sunt făcute să vadă şi să audă ce se decantează în cuvinte, suprasenzorialul şi afectivul stabilind definitiv legătura de lucru. Tudor Vianu , a asezat pe aceste considerente întreaga operă a lui Sadoveanu în interiorul curentului de europenizare al prozei , inițiat de Chateaubriand.

Întreaga poezie a operei peisagistice este rezultatul transpunerii simpatetice în frumosul natural, o transpunere a realitaților contemporane în mitul omului-natură al romanticilor. Nu au lipsit nuanțările critice ale realismului. Legat de aceasta, apariția socialismului care a reuşit să pună capăt suferințelor de veacuri, a pus capăt, cel puțin teoretic, simpatiei estetice:Să lăsăm trecutului şi literaturii poezia peisagiului, a costumelor, a datinilor;țărănimea să participe la viața lumii moderne, să beneficieze de toate câştigurile tehnice. Evenimente mărețe se desfăsoară în lume"(„Lumina vine dinspre răsărit"1945).

În universul sadovenian se intră în tăcere. Trebuie ascultate foirile misterioase ale bălții când magnetismul cosmic cheamă vietățile sub frânghioarele de ploaie, trebuie ascultată soapta zării în care vibrează mirajul depărtărilor unde se adună spre infinit țipătul cocorilor;prin fereastra subconştientului pândeşte întunericul speciei şi astrul îi srtuneşte caii fantastici pe drumurile timpului. Frunzişul susură despletit de vânturi,

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)

dumbrăvencile plutesc poloagele de fân;la margine e casa mohorâtă a pândarului, pitită subcoala unui fag, aşteptând greutatea uitării.

În universul sadovenian se intră fără grabă. Trebuie văzuți ochii jivinelor clipocind în noapte, tremurul căldurii în hăul munților, rațele, ciupercile țișnite din odihna frunzelor, şerpii iscoditori prelungindu-se în apă, spuma salcâmilor în care se zbate albina…Viața transcende în valori nemuritoare.

Bibliografie

1. Călinescu, George:"Mihail Sadoveanu" în *Studii şi articole închinate lui Mihail Sadoveanu*, Bucureşti, 1952.
2. Cohen, Jean, *Structure du langage poetique*, Paris 1966.
2. Cohen, Jean, în volumul V*echime*, Bucureşti, 1940, se găsesc spre exemplu-câteva versuri intercalate la Pag. 98 care surprind esențial natura şi profunzimea sensibilității poetice sadoveniene.
3. Constantinescu, P., "Mihail Sadoveanu:Locul unde nu s-a întâmplat nimic"Scrieri, 4, Editura Minerva, 1970
4. *Mărturisiri*, E. S. P. L. A. Bucureşti, 1960.
5. Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Editura Lider , Bucureşti 1998.
6. Ciopraga, Constantin, *Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originale*, Editura Eminescu, Bucureşti , 1981.
7. Paleologu, Alexandru, *Treptele lumii sau calea către sine a lui Mihail Sadoveanu*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1978.
8. Vlad, Ion, *Cărțile lui Mihail Sadoveanu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981

BDD-A5421 © 2006 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:49:26 UTC)